

Falchs

36

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

MAIG 2007, NÚMERO 36

Mas Serra (1a part)

Jaume Serra va heretar el cognom del pare, però va conservar, com a àlies, el cognom Lladó de sa mare, la pubilla. El 1576 va fer esposalles amb la xicota Eulàlia Santpere, filla dels amos del mas Centelles de Sant Amanç. La núvia va fer la seva entrada al mas Serra amb tres caixes, una d'àlber i dues de noguer, que contenien la roba de l'aixovar. El seu pare també li va donar 110 lliures de dot. De fills de la parella n'hem localitzat quatre; Joan, el primogènit, Pere, primer casat amb Celdònia Guàrdia de Callús i després amb la vídua Paula Dalmau de Rajadell, Valentí, casat amb Maria Closa de Súria, i Caterina, casada amb el vidu Josep Sala, un pareire de Sallent. El dot de la Caterina va ser de 160 lliures.

El 1582 el Jaume es va veure obligat a adquirir un violari de 42 lliures a Elionor Vilatorrada, filla d'un mercader de Manresa, sotmès a una pensió anual de 6 lliures. El 1606 el Jaume ja era mort i el violari va ser quitat pel seu fill.

Joan Serra va casar-se amb Caterina, filla de Pere Portella i Francina. Era del mas de la Portella, que pertany a Sant Mateu, però toca amb el terme de Fals. La Caterina li va donar, com a mínim, dos fills, el Jaume i la Jerònima. El 1613 va fer testament un mosso francès que tenien treballant a casa, dit Joan Audibert o Olivet, que va fer marmessor del testament al seu amo Joan. Es veu que el tractava molt bé, perquè va llegar a l'amo 30 lliures, "pel bon amor y serveys que de ell tinch rebuts". Malgrat ser un simple jornalier, va fer constar en el testament que tenia en dipòsit al mas Serra 110 quarteres de blat, 4 de sègol i 7 de civada, quantitats de gra certament considerables.

El 1631 el Joan era batlle de Fals i va haver de defensar els interessos del Duc en front de les pretensions de la Pabordia de Caselles, que pretenia cobrar els censos d'uns trossos de terra del mas Clarena de Camps situats dins dels confins del terme de Fals. El 1639 l'amo de Boixeda va empenyorar

uns camps de la seva propietat a Joan Serra per 150 lliures. La peça de terra tenia una extensió de 30 jornals i era coneguda com el Camp del Grifó. Va romandre en poder dels Serra fins el 1643 que el Boixeda la va poder recuperar. Encara va aconseguir menar més terra en comprar a carta de gràcia dos terrenys del mas Oms, un de 12 i l'altre de 20 jornals de llauradura.

El febrer de 1633 va fer testament a la rectoria, i el 1649 el Joan ja era mort, per això no va tenir ocasió de veure el casament de la seva filla Jerònima amb el xicot Gabriel Beringuer de Santa Fe de Calonge, que va tenir lloc a l'església de Rajadell. La noia va rebre el dot de 300 lliures que havia estipulat el pare i dues caixes plenes de roba abundant i de qualitat. En l'aixovar es descriu el vestit de les noces, compost per un gipó de "teleta de gorgeran", unes faldetes de llana canyellada, i un faldellí de xamellot retort.

El successor va ser Jaume Serra, qui el 1637 va haver de pagar 16 lliures a Lluís Cots de Manresa per quatre anys de pensions endarrerides d'un violari i, a més a més, va haver de pagar el cost de les gestions que havia fet el Cots per cobrar el deute davant de la Cúria del Batlle de Manresa. El mateix any va aconseguir fer-se amb un oliver de Boixeda, i el 1640 va reconèixer al pare manresà Domingo Monge un deute de 11 lliures per diversos articles que li havia comprat a la botiga. Durant l'espai de temps que el Jaume va ser al capdavant de la seva casa, la propietat va endeutar-se bastant, de manera que la seva vídua i el seu fill van haver d'assumir a la seva mort deutes per valor de 436 lliures.

El fill i hereu del Jaume i la seva muller Magdalena va ser el Domingo Serra.

Aquest va fer el gener de 1668 capítols amb Francesca, una germana del rector del poble, mossèn Francesc Duran. El rector va ser l'encarregat dels tràmits i de lliurar el dot a sa germana en aquests termes:

... per lo molt amor aporta vers la dita francesca, germana seva, y per que aquella sia en matrimoni collocada, dona a la dita francesca com a ben mereixent, y als seus y a qui ella volra, perpetuament, quatre centas lliuras, moneda barcelonesa, y las joyas y vestits a us del terme de Fals...

El rector va pagar una part del dot en diners i la resta en espècie. Aquesta va consistir en 50 quarteres de blat segolós. No es que mossèn Duran es dedicés a l'agricultura a les estones perdudes, sinó que el cereal provenia dels delmes que

Tines adossades.

els parroquians de Fals li lliuraven després de cada collita. Els delmes no eren pel manteniment del culte, sinó la principal font d'ingressos pel rector.

El Domingo i la Francesca van tenir quatre fills; els nois Josep i Isidre i les noies Maria i Rosa. Quan la Francesca el va deixar, es va casar amb Margarida Mussons, natural d'Òdena. La Margarida era vídua de Pere Biadiu de Camps i per això la primera cosa que va fer després de casar-s'hi va ser reclamar a la família dels Biadiu que li restituïssin les 75 lliures del dot de la vídua. La Margarida encara es trobava en la plenitud de la vida i va afegir tres fills més a la família; el Domingo, la Francesca i la Margarida.

Hem recollit dos deutes del Domingo: el 1682 devia tres dobles i mitja d'or a Joan Salitja de Sant Martí de les Esposes de Girona, i el 1688 una lliura i sis sous per un encàrrec fet a l'argenter de Manresa Enric Vandant.

A mitjans de gener de 1698 el Domingo va emmalaltir i van córrer a buscar un notari de Manresa, perquè pugés a prendre-li testament. Va anomenar com a marmessors la seva dona i el seu germà Isidre. Va llegar una lliura a cadascuna de les confraries de la parròquia, que en aquell temps eren cinc; el Roser, Sant Vicenç, Sant Joan, Sant Isidre i Sant Agustí. A les filles de la primera muller els va destinar un dot de 200 lliures, i a les de la segona muller només 175 lliures. Als nois els va deixar quantitats que anaven de les 40 a les 50 lliures, diners que només podien cobrar quan marxessin de casa. El mateix tracte va ordenar pel nen o nena que la seva dona portava a la panxa. Va acabar el testament designant hereu al Josep. La malaltia deuria ser greu, ja que el 22 de febrer va ser obert i llegit el testament. A la seva vídua encara li van quedar ànims per casar-se per tercera vegada;

Base de premsa i corró.

ho va fer amb Pere Galí de Boixeda.

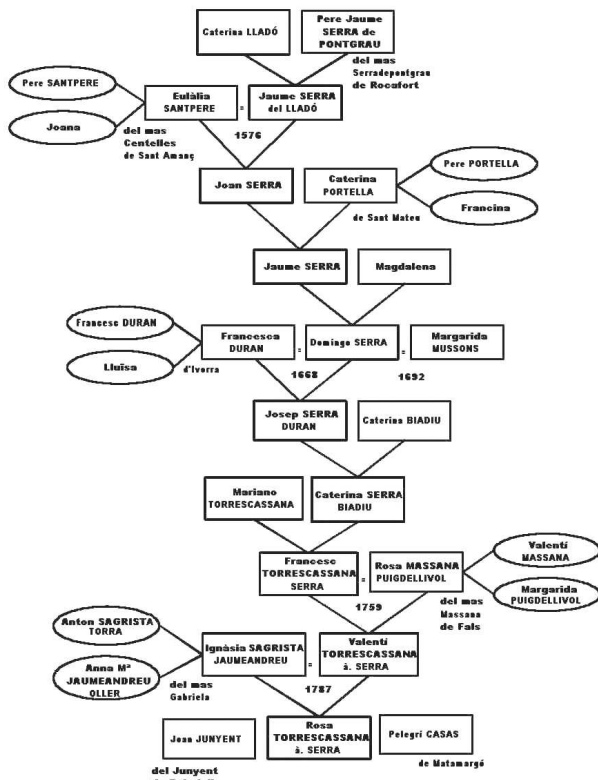
Josep Serra va ingressar el 1702 alguns diners amb els quals no comptava. L'amo del mas Boixeda es va atipar de pagar les pensions d'un censal que havia heretat dels avantpassats i va decidir liquidar-lo. Va pagar al Josep les 95 lliures del capital més unes altres quantitats en concepte d'endarreriments. El censal l'havia creat el besavi del Josep 64 anys enrere.

Però la situació econòmica del Josep no sempre era bona i de vegades es va veure obligat a manllevar diners. Així, el 1702 va vendre un censal de 50 lliures al rector de Sant Mateu, posant com a garantia un camp de 6 quarteres dit "lo Camp detrás lo Porxo"; i el 1711 es va vendre un altre censal de 154 lliures a la Comunitat dels Preveres de Santpedor.

D'aquesta època tenim constància que al mas Serra hi tenien una parella de bous i una somera, i que s'hi estava un masover anomenat Magí Roca, qui va marxar-ne per anar a una altra masoveria el 1716. El Josep Serra va formar parella amb la Caterina Biadiu de Camps. El matrimoni no va tenir cap noi, de manera que el cognom Serra es va perdre, si bé es va conservar el nom de la casa.

La pubilla Caterina Serra es va casar amb el jove Mariano Torrescassana i va tenir quatre noies i dos nois. Al primer fill li van posar Mariano, però aquest no va arribar a heretar, perquè es va morir jovenet. Qui va ser hereu va ser Francesc Torrescassana, àlies Serra, el qual va contractar matrimoni el 1759 amb la Rosa, una filla dels amos del mas Massana de Fals. Com que era òrfena de pare, el seu germà Vicenç Massana, l'hereu, va ser qui va tenir la responsabilitat de lliurar les 400 lliures del dot, juntament amb dues caixes de fusta de noguer d'estil de caixa de monja, on hi havia tres vestits de primera qualitat i molta més roba.

El Francesc va augmentar el rendiment de la seva propietat amb el recurs de cedir terra en forma d'establiment a rabassa morta. Així per exemple, el 1768 va establir a Valentí Massana, de cal Resi, tres quarteres i mitja a la part dita "els Olivers Vells"; sota les condicions habituals de la quarta part. De la mateixa manera va establir a Agustí Oller, el masover i més tard propietari del mas Torrablanca, dues quarteres

a la part dita "els Albets". Com que en aquell temps la terra anava buscada, va fer pagar als parcers una entrada de 9 i 6 lliures, respectivament. La part de l'heretat que conreava ell directament era l'anomenada "les quintanes del mas", però el 1769 va vendre's a carta de gràcia una catorzena part del que s'hi collia a un tal Josep Duocastella d'Aguilar, que n'hi va pagar 600 lliures.

En aquesta època va contreure alguns deutes, com per exemple un de 225 lliures a Josep Oliva, un comerciant de Súria. Li va prometre que el pagaria en tres terminis, amb les parts del vi dels seus parcers. Cada any li donaria 33 càrregues i 9 setzens i mig de vi, que l'Oliva havia de venir a recollir a l'hora de trascolar. Al cap dels tres anys li hauria donat cent càrregues, que a raó de 2 lliures i 2 sous la càrrega, sumaven les 225 lliures del deute.

El Francesc i la seva companya van tenir, com a mínim, tres descendents; el Valentí, el Francesc i la Maria. Aquesta darrera es va casar el 1801 amb el comerciant Josep Maxenchs, de Prats del Rei.

Com el seu pare, Valentí Torrecassana va trobar la muller en un altre mas del terme de Fals. Va casar-se el 1787 amb Ignàsia Sagristà, de la Gabriela, que va fer una aportació en forma de dot de 735 lliures.

En el capbreu que es va fer al juliol de 1791, l'amo va declarar que el mas Serra tenia una superfície de 1000 jornals de terra, i que dins dels seus terrenys hi havia un mas

ròneg que portava el nom de mas Pericó. També va dir que tenia donades a parts nou vinyes. El cens anual era de 21 sous, una quantitat de diners que havia esdevingut insignificant amb el pas del temps, però que simbolitzava el domini senyorial.

El Valentí va ser un home que no va gaudir de gaire bona salut i va morir bastant jove. Va deixar al darrere seu la vídua amb dues nenes petites, la Rosa i l'Anna Maria. Va fer el primer testament el 12 de juny de 1792 i dues setmanes després el va modificar. Entre d'altres disposicions piadoses va deixar encarregades cent misses per la seva ànima, mentre que en el terreny material va disposar que l'hereva fos la Rosa, i que per la Maria Anna, que llavors tenia un any i mig, se li reservés un dot de 750 lliures i un aixovar digne. Fins el darrer moment va mantenir l'esperança d'engendrar un fill baró que fos el seu successor. En el testament va deixar escrita la següent clàusula:

...deix i atorch a mí hereu universal als fills mascles que tal vegada en lo día de la mía mort deixare y haure, no tots junts sino a lo un apres del altre, de grau e grau, servant sempre entre ells ordre de primogenitura...

Els seus desitjos no es van fer realitat i va abandonar aquest món sense haver tingut un noi, de manera que la següent mestressa i pubilla de mas Serra va ser la Rosa Serra Torrecassana, tal com es recull en la segona part de la història d'aquest mas.